

להם ז"ל מורים היות הדברים השפלים נכנעים למזל ומערכה, ובפרט האדם, כאומרם 'אדם דאית ליה מזלא, בהמה דלית ליה מזלא'⁸⁶.

ואני אפלא תכלית הפלא אם יקבלו חכמינו הקדושים ההקדמה⁸⁷ האומרת שהאדם בעל בחירה ורצון, אשר היא שורש עליו ייבנו כל עיקרי התורה והאמונה וגם כל השתדלות ועסק ומשא ומתן וכמו שאבאר לפנים, ויקבלו עם זה שהאדם מוכרח במעשיו מכח מולדו ומזלו, אין זה כי אם קבלת ב' הפכים. כי אם היה האדם נתון תחת ממשלת צבא השמים, הנה הם יטוהו לכל אשר יחפוצו ולא יוכל להינצל מהם, כי טבע מולדו כן חייב. ואם כן איך ומה תתקיים הבחירה האנושית, ואי זה מקום למצוות התורה המשימה עונש לחוטא וגמול לצדיק? כי אם יחטא החוטא מכוח מולדו, איך ומה יתחייב עונש, אחר שהוא מוכרח מן המזל ההוא? ואולי זאת היתה כוונת מלכי האומות מקדם, הנרצית באומרו 'ויאמר המלך לחכמים יודעי העתים' וגו' (אסתר א, יג). ירצה כי קודם שיחתכו הדין על-פי חכמי הדין להמית איש מה או להענישו בחטאו, היה גועץ המלך עם חכמי העיתים, והם חכמי התכונה, לראות אם היה חטאם מוכרח מכוח מזלם, כי אז לא יענישם. וחלילה לרבותינו הקדושים להכחיש זאת האמונה, אשר הכחשתה מקרקרת כל יופי והוד המצוות וגמולם, הנותנת מקום לעבירות מבלי קבלת עונשם. כי אם ימית איש-מה לאיש אחר בעוברו על 'לא תרצח', לא יתחייב עונש הרוצח, אחרי אשר יטעון ויאמר כי המושל עליו [יט, ב] הוא מאדים, ולא היה בידו להשיב ממשלתו אחור. אי לזאת באו, לפי דעתי, עשרת הדברות במעמד הנבחר,

86 שבת נג, ע"ב: אדם שיש לו מזל, בהמה שאין לה מזל.

87 הנחת-היסוד.

למען לא תחשוב שיש לך נטייה אחרי כוחות הכוכבים. התחיל ואמר בראשון כי הוא נמצא יתעלה, שורש ועיקר עליו ייבנה טבע הבחירה, אשר נתן לך בחירה שתשתדל לעובדו. והביא מופת עליו על שתי פנים כמו שביארתי למעלה. ואחר כך שנית, על אמונת אחדותו, שלא תחשוב יש אלוה אחר יכריחך לבלתי תעבוד אותו ית'. ג' על אמונת ההשגחה, למען תהיה בטוח בעשותך המצוות ובנטות בחירתך לצד הטוב לעבוד אלוהים, שתהיה מקבל שכר, וההפך בהפך. אחר כך למען לא תחשוב היות כוח לשבתאי להטותך אנה ואנה, ציוה שתנוח ביום השבת ותעבוד אלוהיך, כי כל כוחות שבתאי בידו, אשר בעבדך האלוהים לא תירא ולא תפחד ממנו. ה' ציוה לכבד ההורים שלא תחשוב שזה ממשלת צדק, וכי הוא המטה והמצווה עליך על זה. י' ציוה לבלתי רצוח, שלא תחשוב היות הרציחה באה אליך מכוח מאדים, אמר שאין לו כוח עליך על זה, כי השם ית' נתן לך בחירה ובידך להרוג ושלא להרוג. ולפי שנוגה וכוכב כפי הדעות הקדומות למעלה מן השמש, כמו שביאר הרב⁸⁸, הביא 'לא תנאף' סמוך לזה, להודיעך כי אין לך נטייה והכרח מנוגה הנואף על הניאוף. ואומרו 'לא תגנוב' יהיה לכוכב, אשר לו עורמות ושטרות מזוייפים. 'ולא תענה ברעך' יהיה לשמש, אשר ממנו הלשון הצח וההגיון. וללבנה, כי ממנה הכילות, אמר 'לא תחמוד'. או נשים⁸⁹ 'לא תנאף' לשמש, כי ממנו נפש המרגשת והיופי והנוי. 'ולא תגנוב' — לנוגה, כי לו החמדה והתשוקה. 'ולא תענה' לכוכב, כי לו הלשון הרע והסכסוכים.

סוף דבר המאמין בממשלת המזלות מכחיש התורה כולה, כי הבחירה היא התחלת הפעולות, ולכן החוטא בבחירתו

88 מורה נבוכים, חלק שני, פרק ט.

89 או נקשר.